

5 maart 1959

U 2079/59 - C 46 - P1/PS9.

F A 9644/17

GEHEIM

Land : Tunesië.

Onderwerp : Gesprekken met vooraanstaande Tunesische politici.

Referenties :

Datum van
waarneming : Tweede helft februari 1959.

Bron : Betrouwbaar, met goede contacten in Tunesische
politieke kringen.

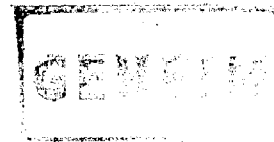
Opmerkingen :

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. L.J.M. BEEL
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

Tunesië

GESPREKKEN MET VOORAANSTAANDE TUNESISCHE POLITICI

Naar aanleiding van het sterke persoonlijke bewind van BOURGUIBA is de vraag geopperd, of dit niet zal leiden tot een beperking van persoonlijke en politieke vrijheden in Tunesië. Sinds enige tijd namelijk is l'Action, het befaamde, in de Franse taal verschijnende weekblad van Tunis, verdwenen; naar men zegt, omdat het blad te kritisch ten opzichte van de regering van BOURGUIBA was geweest. Verder was er het incident met MASMOUDI, de Tunesische ambassadeur in Parijs, die teruggeroepen werd en enige tijd in ongenade was. Dit is zeer opvallend, aangezien MASMOUDI tot de oudste strijders voor BOURGUIBA behoort. Bovendien heeft MASMOUDI een buitengemeen sterk prestige in Parijs, waar iedereen hem kent. Onlangs is hij echter weer min of meer in genade aangenomen. Men heeft hem een officiële reisopdracht naar Ghana gegeven. Na zijn terugkeer uit Ghana is hij tot Minister van Voorlichting benoemd. Hij vervangt Ben YACHMED, de ex-directeur van l'Action, die na zijn conflict met BOURGUIBA inzake l'Action het ministerie had verlaten.

Twee jaar geleden heeft BOURGUIBA een conflict gehad met Ben SALAH, de jonge dynamische opvolger van Ferhat HACHED als leider van de Tunesische vakbeweging. Dit conflict eindigde hiermee, dat Ben SALAH tijdens zijn afwezigheid uit Tunis - hij bezoekt Marokko - door aanhangers van BOURGUIBA uit zijn post werd gewipt. Ben SALAH is enige tijd ambteloos burger geweest, doch daarna toch tot de regering BOURGUIBA toegetreden. Men beweerde, dat Ben SALAH concurrent van BOURGUIBA wilde worden en daarom door BOURGUIBA was klein gemaakt.

Dit alles deed de vraag opkomen of BOURGUIBA niet bezig was zoveel macht naar zich toe te

trekken, dat het politieke leven van Tunesië eigenlijk door hem zou worden doodgedrukt.

Om deze kwestie na te gaan is in Tunesië met verschillende politieke figuren gesproken zoals met Ben SALAH, MATARI, de jonge economische leider van het land, en MESSADI^{de}, voortvarende en bekwame Minister van Onderwijs, die evenals Ben SALAH uit de vakbeweging voortkomt. Wat bij hen allen opviel, was de grote toewijding voor hun werk en hun volle tevredenheid met de situatie. Zij gevoelen blijkbaar geen enkele behoefte om zich ook maar de geringste bewegingsvrijheid ten opzichte van BOURGUIBA te scheppen. Zij vinden dat zij voldoende gelegenheid hebben om zich in hun eigen werk uit te leven en gaan daar dan ook geheel in op. Dat was vooral zeer opvallend bij Ben SALAH, die koppig is en kritisch. Hij zei, dat hij zich in het geheel niet beklaagde. BOURGUIBA had begrepen, dat Ben SALAH nooit iets tegen hem gewild had (!) en hij zei dat hij uitstekend met BOURGUIBA kon samenwerken. "BOURGUIBA", zei hij, "heeft wel degelijk veel tact, zolang zijn eigen persoonlijkheid niet in het gedrang is." Over de Algerijnse kwestie sprekend, zei Ben SALAH, dat BOURGUIBA pogingen doet om de FIN en Messali HADJ tot elkaar te brengen. Om dat te kunnen moet hij zijn vat op de FIN handhaven. Om zijn vat op de FIN te handhaven moet hij zich radicaal uitdrukken. Daarom spreekt hij nogal kritisch over Messali HADJ. Maar dat sluit volstrekt niet uit, dat hij poogt tussen die twee een brug te slaan. Aldus Ben SALAH.

MATARI meende, dat de positie van Tunesië moeilijk, maar zeker niet hopeloos was. Ze hadden behoefte aan kapitaal, en vooral aan technici. Hij voelde zeer veel voor contact met Nederland, maar hij drong er vooral op aan, dat Nederland niet alleen

kapitaal zou sturen, maar met het kapitaal de technici, waarvan de Tunesiërs zouden kunnen leren. Dat zou een vorm van samenwerking zijn die zij zeer zouden waarderen, en hij liet doorschemen, dat die waardering later ook bepaalde vormen van voorkeur zou kunnen aannemen. Hij stond zeer positief tegenover BOURGUIBA.

"We hebben geen behoefte aan meningsverschillen met BOURGUIBA. Onze situatie is zo, dat we alles op het werk moeten concentreren en tenslotte is dat onze taak. Onze taak is niet politici te worden, maar het land door de moeilijkheden heen te helpen. Zo denken wij er allemaal over, ook BOURGUIBA. Tenslotte heb ik gemerkt, dat BOURGUIBA eigenlijk in alle grote zaken gelijk heeft. Ik heb hem wel eens willen verwijten, dat hij te veel aan politiek deed en door zijn ruzies onze economische moeilijkheden veroorzaakte. Maar tenslotte heeft hij ook daarin gelijk gekregen: uit alles blijkt, dat we er eerst economisch bovenop kunnen komen, nadat we, politiek gesproken, ons de nodige bewegingsvrijheid en onafhankelijkheid hebben verworven. Daar heeft BOURGUIBA voor gezorgd, eensdeels door zijn strijdpunten met Frankrijk, andersdeels door de brug te slaan naar de Amerikanen. Daar beginnen wij nu de vruchten van te plukken." Aldus MATARI, die thans directeur van de nationale bank van Tunis is, welke hij met behulp van Amerikaans kapitaal heeft opgericht. Evenals Ben SALAH zei hij, dat BOURGUIBA wel degelijk een man was, met wie men, zij het ietwat voorzichtig, kon omgaan, als men maar zijn grote kwaliteiten wist te waarderen.

"Wij", zei hij, - en hij sprak kennelijk voor de groep van jongeren die 's avonds in de hall van het grote hotel Tunisia Palace bij elkaar komen, en die kennelijk de brain-trust van Tunesië vormen - "wij kunnen van BOURGUIBA alles gedaan krijgen, als we de goede zaak

maar in het oog houden en hem met het nodige respect aanpakken. Ben YACHMED komt terug; BOURGUIBA heeft hem al de directie van de Agrarische Bank aangeboden. Ben YACHMED heeft dit geweigerd, doch we zoeken thans iets anders voor hem, dat zijn grote kwaliteiten gelegenheid geeft zich te ontplooiën. Trouwens, l'Action komt ook terug. Wat MASMOUDI betreft, hij is ook teruggekomen. Dat alles zijn aanwijzingen dat BOURGUIBA zelf volstrekt niet iedereen om zich heen wil wegdrücken. We hebben geen discussies, maar er zijn ook geen echte meningsverschillen.

In een onderhoud met BOURGUIBA uitte deze zich uitermate scherp tegenover Frankrijk. De aanleiding hiertoe was waarschijnlijk het complot van de Franse postambtenaren. Hij sprak op een betrekkelijk schampere toon over DE GAULLE. "Niemand kan ontkennen", zei hij, "dat DE GAULLE door een staatsgreep aan het bewind is gekomen. Door een staatsgreep van het leger. Hij is omringd door mensen die hem op illegale wijze aan de macht gebracht hebben. Hij is dus in zekere zin gevangene van die mensen. Deze mensen beletten hem om nú te doen wat hij misschien zelf zou willen. Hij moet het dus een paar jaar uitstellen. Maar over vier of vijf jaar hebben diezelfde mensen nog veel meer functies in handen genomen dan zij nu hebben. En we zien hen nu al de ene dag na de andere meer posten gaan bezetten. Over vier of vijf jaar zijn ze dus nog machtiger dan ze nu zijn. Het is in Algerije hetzelfde als met ons; de Fransen kunnen nooit iets loslaten. Iets onafhankelijkheid geven staat voor hen niet alleen gelijk met verlies, maar ook gelijk met een nederlaag. Waarom? Geen van beide behoeft waar te zijn. Waar we misschien heengaan is, wat ik zou willen noemen, de integratie door uitputting. Deze zaak maakt ons uitermate wantrouwend. Hoe DE GAULLE over de dingen zelf denken

moge, de mensen die het slecht met Tunesië voor hebben, winnen voortdurend aan terrein door die Algerijnse oorlog."

Aangenomen mag worden, dat zijn wantrouwen tegen Frankrijk, en vooral tegen de militairen van Frankrijk, op dit punt oprecht is, en niet een vergaderargument. Tenslotte kwam hij te spreken over Messali HADJ. Hij deed dat zeer afwijzend, maar zonder enige krachttermen ter zake van Messali HADJ te gebruiken. "Wat kan Messali HADJ beginnen", zei hij; "hij moet het begrip "onafhankelijkheid" op een of andere wijze in zijn politiek introduceren, anders spreekt hij namens niemand meer. Hij wil een ronde-tafel-conferentie. Nu ja, wat is een ronde-tafel-conferentie? Het gaat er om wat men op die conferentie ter bespreking brengt. Wat dat betreft kan hij niets anders voorstellen dan wat de FIN ook wil."

Tenslotte sprak BOURGUIBA over Europa. Hij werd opmerkzaam gemaakt op de verbindingen tussen de Europese Economische Gemeenschap en Centraal Afrika, verbindingen die uitgaan van het apparaat van de E.E.G. Het voorstel om op een of andere wijze een contact tussen Europa en Tunesië aan de orde te stellen vond zijn instemming: een contact dat niet over Frankrijk zou lopen, ook niet van de Europese staten zelf zou uitgaan, hetgeen de Fransen zou kunnen prikkelen, maar dat van de Europese Economische Gemeenschap zou kunnen uitgaan. BOURGUIBA was onmiddellijk sterk voor dit plan geporteerd en sindsdien heeft hij deze gedachte in interviews met correspondenten van vooraanstaande dagbladen naar voren gebracht.

Tweede helft februari 1959.